

Іванченко Є. А.,

д-р пед. наук, професор

кафедри фундаментальних наук,

Військова академія, м. Одеса

Кобися В. М.,

канд. пед. наук, доцент,

завідувач кафедри інноваційних та

інформаційних технологій в освіті,

Вінницький державний педагогічний

університет імені Михайла

Коцюбинського, м. Вінниця

Білоношко Н. Й.,

здобувач третього (освітньо-

наукового) рівня вищої освіти,

викладач кафедри гуманітарних та

соціально-економічних дисциплін,

Військова академія, м. Одеса

УДК 378.147:355.233.2:159.942

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250811.05>

ЯКІСНА ВИЩА ВІЙСЬКОВА ОСВІТА, ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МАЙБУТНЬОГО ОФІЦЕРА

Сучасний розвиток вищої військової освіти зумовив осучаснення навчальних програм, які передбачають збалансоване поєднання hard skills (тверді навички) і soft skills (м'які навички) у підготовці майбутнього офіцера.

Як зазначають українські (Л. Загородня, К. Коваль та інші) та зарубіжні (Л. Спенсер, Е. Хара-Шай та інші) дослідники, hard skills – це навички, які допомагають особистості реалізувати кар'єрне та професійне зростання, спеціалізовані вміння, працевлаштування відповідно до отриманої професії тощо. Також, в наукових публікаціях можна зустріти твердження, що hard skills розглядаються як частина ширшого поняття компетентностей та навичок, необхідних для виконання конкретних професійних завдань тощо.

Отже, hard skills, через призму вищої військової освіти, буде охоплювати фахові знання, вміння та навички, а саме: тактичну підготовку, володіння зброєю та технікою, знання військових статутів, управління бойовими та тилловими підрозділами, роботу з сучасними інформаційними системами та технологіями тощо. Тобто, вище перераховані компетентності є вимірювальними та чітко визначеними, без яких неможливе виконання службових завдань.

Під soft skills українські (К. Волинець, Т. Волошина та інші) та зарубіжні (К. Шваб, Р. Бойяціс та інші) дослідники розуміють навички, які забезпечують, наприклад, вміння швидко приймати рішення в умовах невизначеності, адаптуватися до динамічних викликів сьогодення, підтримувати власну мотивацію на успіх і власний авторитет серед оточуючих, а також здатність вести за собою тощо. Таким чином, до soft skills слід віднести емоційний інтелект, креативність, лідерство, відкритість до навчання, комунікативні здібності, емпатію, критичне мислення, стресостійкість, резильєнтність, здатність до командної роботи тощо.

Слід наголосити, що hard і soft skills під час підготовки майбутнього офіцера у вищому військовому навчальному закладі дають змогу створювати універсальних лідерів, ефективних організаторів, комунікаторів, які здатні ефективно діяти, як високопрофесійні спеціалісти.

Авторами визначено, що на сьогоднішній день існує певний взаємозв'язок між якістю вищої військової освіти та розвитком soft skills, а саме, розвитком емоційного інтелекту майбутнього офіцера. Тому що, однією з важливих складових професійної підготовки військовослужбовців є формування високого рівня емоційного інтелекту, оскільки саме він забезпечить емоційну обізнаність, мотивацію, здатність до емпатії, наявність лідерських якостей, здатність до конструктивної соціальної взаємодії тощо.

Як вже зазначалося, сучасні виклики у сфері підготовки офіцерського складу, які будуть спроможні діяти одночасно за високими професійними стандартами, так і ефективно взаємодіяти з підлеглим та керівним ~~особовим~~ складом. Вважаємо, що якісна вища військова освіта повинна враховувати розвиток емоційного інтелекту, як складової soft skills, так і стратегічно важливий компонент професійної компетентності. Також у вищому військовому навчальному закладі повинні бути визначені напрями формування емоційного інтелекту майбутніх офіцерів у освітньому процесі.

В наукових джерелах, емоційний інтелект визначається, як здатність усвідомлювати, розуміти та регулювати власні емоції та вміння інтерпретувати емоції інших людей (С. Майєр, П. Селовей, Д. Гоулман). В нашому дослідженні під емоційним інтелектом ми розуміємо, динамічну інтегративну якість особистості, яка проявляється у здатності усвідомлювати та розуміти власні емоції, володіти розвиненими навичками самонавіювання та самоспонування, ефективно керувати власними почуттями, а також розуміти емоції інших людей, розвивати навички управління колективом і вміння результативно взаємодіяти з оточуючими, що позитивно впливає на професійну діяльність. Щодо військової

сфери, то емоційний інтелект буде проявлятися через стресостійкість, здатність до емпатії, прояв лідерських якостей та швидку адаптацію в умовах невизначеності.

Тому, ефективними шляхами впровадження заходів з розвитку емоційного інтелекту майбутнього офіцера у навчальний процес вищого військового навчального закладу є: *лекції з елементами інтерактиву* (форма навчального заняття, під час якої традиційний виклад матеріалу поєднується з активною взаємодією між викладачем та здобувачем вищої військової освіти); *дискусії* (обговорення певної теми, коли здобувачі вищої освіти обмінюються думками, аргументами та прикладами, з метою глибшого розкриття проблемного питання, пошуку рішень або формування спільної позиції із заданої теми); *мозковий штурм* (метод колективного генерування ідей для вирішення поставленої проблеми чи пошуку нових підходів, який передбачає вільне висловлення будь-яких ідей); *запитання-відповіді* (форма взаємодії між викладачем і здобувачами вищої військової освіти, під час якої здобувачі ставлять запитання, а викладач надає відповіді та пояснення); *робота в синдикатах* (метод групової діяльності, коли навчальну групу ділять на кілька невеликих підгруп (синдикатів) для виконання завдання); *заняття з елементами тренінгу* (форма навчального заняття, під час якого традиційний виклад матеріалу поєднується з практичними вправами, рольовими іграми, моделюванням ситуацій, обговореннями та рефлексією); *кейс-аналіз* (метод розгляду та аналізу конкретної ситуації або спеціально змодельованої, з метою обговорення можливих рішень, дій і наслідків) тощо.

Розглянуті вище активні методи навчання є надзвичайно важливими для побудови якісного освітнього середовища у вищому військовому навчальному закладі, тому що саме вони залучають здобувачів вищої військової освіти до навчального процесу, що сприяє розвитку *hard skills* і *soft skills*. Отже, якість військової освіти визначається не лише рівнем фахових знань, а й здатністю майбутнього офіцера ефективно діяти в умовах психологічного та фізичного навантаження, тому розвиток емоційного інтелекту майбутнього офіцера є невід'ємною складовою якісної вищої військової освіти. На наш погляд впровадження активних методів навчання, спрямованих на формування емоційного інтелекту сприяють творенню високопрофесійних, стійких та ефективних майбутніх офіцерів, здатних діяти в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Іванченко Є. А., Білоножко Н. Й., Верламов О. М. Пілотажне дослідження мотиваційної складової емоційного інтелекту майбутнього офіцера Збройних Сил України. Педагогічний альманах. 2025. Вип. 55. С. 86–95.

2. Костромицький В. Емоційний інтелект у навчанні: шлях до розуміння себе та інших. *Стратегічні напрямки розвитку науки: фактори впливу та взаємодії*: матеріали конф., м. Хмельницький, 04 квітня 2025 р. Хмельницький, 2025. С. 205–209.

3. Тюріна В. О. Емоційний інтелект як професійно значуща риса особистості майбутніх офіцерів поліції та її формування у сучасних умовах. *Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 29 берез. 2024 р.). Вінниця, 2024. С. 234–235.

4. Valor-Segura I., Navarro-Carrillo G., Extremera N., Lozano L. M., García-Guiu C., Roldán-Bravo M. I., Ruiz-Moreno A. Predicting Job Satisfaction in Military Organizations: Unpacking the Relationship Between Emotional Intelligence, Teamwork Communication, and Job Attitudes in Spanish Military Cadets. *Frontiers in Psychology*. 2020. Vol. 11. P. 11–23.

5. Waxler M. Emotional Intelligence and the Modern Military Advisor. *NCO Journal*. 2020. Vol. 26. P. 33-39.

Мелікова К. Я.,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, м. Київ

УДК 378.091.2(477)"364"

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250811.06>

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА ЯК РЕСУРС ПІДВИЩЕННЯ МОТИВАЦІЇ УЧІННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасний світ переживає надзвичайно динамічний етап розвитку, що супроводжується глибокими трансформаціями у всіх сферах життя суспільства. Однією з найпомітніших ознак цього процесу є не лише поступовий, але й стрімкий перехід до моделі індустрії 4.0, яка характеризується широким впровадженням цифрових технологій, автоматизацією виробництва, розвитком інтелектуальних систем та зростанням ролі креативних секторів економіки. Однак світові тенденції не обмежуються лише технологічними інноваціями — на горизонті вже чітко окреслюється стратегічна перспектива індустрії 5.0, де основний акцент зміщується від виключно цифрових рішень до пріоритетів сталого розвитку, відповідального використання ресурсів та впровадження